

Країни Перської затоки новий осередок індустріалізації

Дослідження

План дослідження

- Загальна суспільно – географічна характеристика країн Перської затоки
- Характеристика спеціалізації країн Перської затоки (*нафта та газ як основа «пустельної» економіки*)
- Сучасний рівень розвитку економіки країн Перської затоки
- Місце країн Перської затоки у світовій економіці

- Перська затока — затока між Іраном(Персією) та Аравійським півостровом, сполучена Ормузькою протокою з Оманською затокою, Аравійським морем та Індійським океаном.

Узбережні країни Перської затоки:

- Іран
- Оман
- Об'єднані Арабські Емірати
- Саудівська Аравія
- Катар
- Бахрейн
- Кувейт
- Ірак.

Тегеран

Иран

Исфахан

Шираз

Йезд

Оман

Маскат, столиця Оману

Велика мечеть султана
Кабуса

Оаза в пустелі

Абу-Дабі

**Палм-
Джумейра**

ОАЕ

Пейзаж більшої частини території країни

Саудівська Аравія

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُهُ

Прапор

Арамко — саудівська національна нафтова компанія.

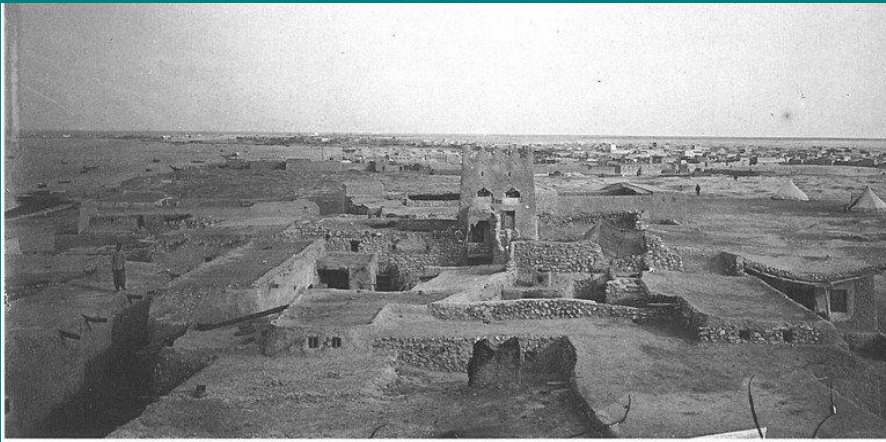

Герб

Катар

Діловий центр Дохи

27-30 January 1904

Столиця, Доха, у 1904 році

Сучасна Доха

Бахрейн

Бахрейнська гавань,
приблизно 1870 рік

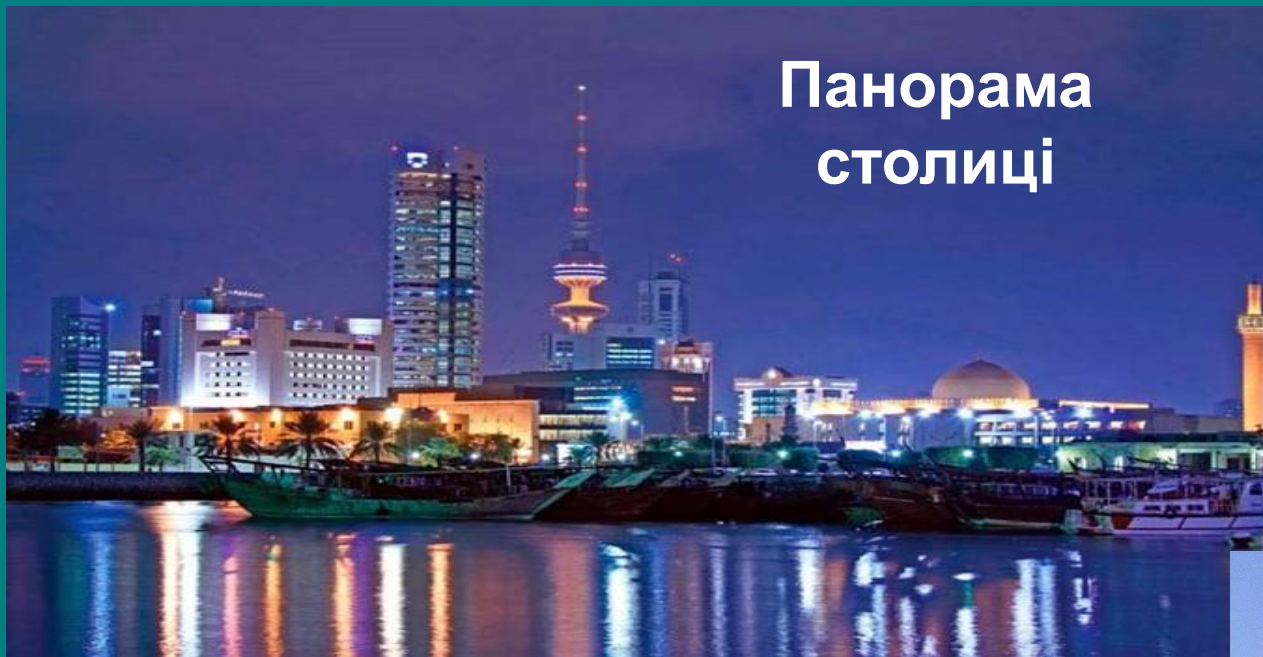

Світлина першої
нафтосвердловини.
Першу нафту
отримали в 1931
році

Вид на сучасну Манаму – столицю
країни

Панорама
столиці

Кувейт

Кувейтські
вежі є однією з
окрас країни

Нафтопереробний завод
у Міна-ель-Ахмаді

Ірак - країна, розташована на місці зародження найдавніших цивілізацій, нині стала полем битви для сил, які конкурують за владу.

Багдад

Зикурат в Урі - стародавній храм в Іраку, якому близько 4000 років

Нафтова платформа біля міста Басра Нафтова платформа біля міста Басра - Перська затока

Передумови і фактори розвитку країн Перської затоки

- Для розвитку економіки країн Перської затоки дуже важливе значення має природно-ресурсний потенціал (ПРП). Господарство у більшості країн зберігає яскраво виражену сировинну і аграрну спеціалізацію.
- Порівняно з обширними гірськими територіями площі низовин відносно невеликі. В основному вони займають вузьку смугу вздовж узбережжя Перської затоки.
- Невелика кількість опадів, високі температури у поєднанні з сухими вітрами створюють вкрай несприятливі умови для господарського освоєння регіону. Гірські території і пустелі практично незаселені і неосвоєні, тоді як низовини мають високу концентрацію населення і господарства .

- **Головне багатство країн Південно-Західної Азії -- нафта. Основні її запаси зосереджені в межах величезного нафтогазового басейну Перської затоки, який простягнувся більш як на 2500 км від передгір'їв Східного Тавру до Аравійського моря. Він займає передгір'я Загросу, Месопотамію, східну частину Аравійського півострова і акваторію Перської затоки. Більша частина нафтових родовищ залягає на глибині 1800-3000 м. У басейні Перської затоки відомі близько 200 родовищ нафти, серед яких 12 так званих супергігантів з дійсними запасами нафти понад 1 млрд. т кожен. В Саудівській Аравії знаходиться найбільше в світі нафтове родовище Гсавар. Його запаси -- 11,9 млрд. т. Другим великим родовищем є Бурган-Ахмаді-Магва, яке займає східне узбережжя Кувейту. Його запаси оцінюються у 8,5 млрд. т .**
- **Наприкінці 90-х років запаси нафти у субрегіоні оцінювалися у 100 млрд. т і становили 65% світових запасів рідкого палива. На п'ять країн припадає 92% всіх запасів: Саудівська Аравія, Кувейт, Ірак, ОАЕ, Іран. Найбільші запаси знаходяться у Саудівській Аравії -- майже половина всіх запасів регіону.**
- **Потенціальні ресурси басейну Перської затоки ще точно не визначені. Його перспективи пов'язують з розвідкою нафти на шельфі Перської затоки.**

- Запаси природного газу в країнах Перської затоки наприкінці 90-х років оцінювалися у 34 трлн м куб., що становили чверть світових запасів. Родовища природного газу виявлено у тих самих районах, що й нафтові. Найбільші його родовища -- Норт-Філд (Катар) та Канган і Парс (Іран). У чотирьох країнах -- Ірані, ОАЕ, Саудівській Аравії і Катарі зосереджено понад 90% усіх запасів природного газу регіону, з яких більше половини припадає на Іран .
- Кліматичні ресурси впливають на розміщення сільськогосподарського виробництва, галузеву структуру рослинництва, способи землеробства і продуктивність сільськогосподарських культур. На всій території регіону можна збирати по два, а в тропіках -- по три урожаї в рік при умові штучного зрошення.
- Країни Перської затоки розташовані в тропічному кліматичному поясі і отримують найбільшу кількість сонячної радіації в Азії. Середні річні температури сягають 30° С. Щорічна сума опадів -- 100 мм і менше, іноді досягає 150 мм .
- Через нестачу вологи на невеликих територіях розвивається зрошуване землеробство. Суцільних землеробських районів немає.

Країни Перської затоки

- Поштовхом для промислового розвитку регіону було відкриття тут найбагатших у світі запасів нафти, природного газу інших корисних копалин і наявність дешевої сільськогосподарської сировини.
- Специфічну групу складають нафтодобувні країни Перської затоки, що мають великі надходження від експорту нафти.
- Оскільки щільність населення тут невелика, душеві показники ВВП цих країн досить високі. Так, наприклад, у Саудівській Аравії він складає 5859 дол., в Об'єднаних Арабських Еміратах - 667 дол., в Катарі -- 13142 дол. З цієї ж причини високий показник має Бруней -- 17667 дол.
- Проте, на відміну від розвинених і нових індустріальних країн, ця група країн характеризується незбалансованою структурою економіки; виробничий сектор (окрім видобутку нафти) до недавнього часу був слабо розвинений, і тільки тепер здійснюються заходи по розбудові промислового виробництва, насамперед, енергетики й нафтохімії.

- Відкриття і розробка нафтових родовищ на Близькому та Середньому Сході почались у 30-ті роки ХХ ст.
- Одним із перших було відкрите родовище нафти в районі Багдада, по річці Тигр.
- Промисловий видобуток нафти почався у Бахрейнї (1934 р.), Саудівській Аравїї (1938 р.), в інших країнах після Другої світової війни: у Кувейті – 1946 р., Катарі – 1949 р.
- Звичайно, початок видобування нафти в регіоні не був пов'язаний із внутрішніми потребами близько-, середньосхідних країн, а зумовлювався попитом світового господарства.
- Оскільки ці країни не мали можливості самостійно видобувати нафту, то розробка її почалася за участю іноземного капіталу й іноземної робочої сили.

- Водні ресурси -- супердефіцитний ресурс в країнах Перської затоки. В Саудівській Аравії на 1 млн. м куб. води припадає 4000 осіб, тоді як в країнах Європи -- 350 осіб.
- Річкову мережу утворюють тимчасові водотоки -- ваді, які повноводні тільки в період дощів. Влітку пересихають або дуже міліють.
- Ще недавно прісну воду в країни Перської затоки на судах доставляли з Іраку й Індії. Зараз тут широко використовують нетрадиційні методи отримання прісної води. У другій половині ХХ ст. в регіоні була створена особлива галузь промисловості з опріснення морської води. Одночасно в регіоні використовують інші способи освоєння водних ресурсів. Наприклад, в столиці Саудівської Аравії прісну воду видобувають з допомогою свердловин глибиною 1200-1500 м. Інші нетрадиційні методи отримання чистої води (переробка стічних вод, вторинне використання вод для зрошення) поки що не досягли промислових масштабів.

- Близько 2/3 території регіону -- це землі несільськогосподарського призначення. Частина оброблюваних земель становить лише 15,8%. За винятком Іраку, значні земельні ресурси знаходяться в країнах, які не мають нафти. Найбільшими площами оброблюваних, земель володіють Іран, Ірак.
- Пасовищами і луками зайнято 14,9% території. Така країна, як Саудівська Аравія, у якій велику роль відіграє скотарство, має найбільші площі цих угідь.
- Для країн Перської затоки характерні досить значні міграції населення. В нафтовидобувних країнах Аравійського півострова, наприклад, відчувається дефіцит робочої сили. Тому для цих країн характерний значний приплив емігрантів з інших країн.
- У нафтовидобувних країнах Перської затоки спостерігається значний приплив робочої сили з інших регіонів. Серед країн, які імпортують робочу силу, слід назвати перш за все Саудівську Аравію. Некорінні жителі цієї країни становлять понад 50% економічно активного населення.
- Як бачимо, основними факторами для подальшого успішного розвитку економік країн Перської затоки є наявність великих запасів нафти, газу, дешевої сільськогосподарської сировини, а також приплив емігрантів з інших країн.

Характеристика спеціалізації країн Перської затоки

- Основні спеціалізації країн Перської затоки - це видобуток, переробка, а також експортування нафти.
- Нафту в країнах Перської затоки почали видобувати давно. Найстаріші родовища, розміщені у передгір'ях Загросу, дали першу нафту ще у 20-х роках ХХ ст. Освоєння родовищ Аравійського півострова почалося тільки після Другої світової війни. А вже у 50-х роках країни Перської затоки перетворилися у світовий центр нафтовидобутку [9].
- До 70-х років нафтові багатства країн Перської затоки знаходилися в руках Міжнародного нафтового картелю. Спочатку контроль над розвідкою і видобутком нафти здійснювали англійські монополії, а в повоєнний період -- американські. Від експлуатації нафтових ресурсів вони отримували великі прибутки. А країнам, з надр яких видобували нафту, залишалася тільки незначна частина цих прибутків.
- У постколоніальний період нафтові ресурси в країнах регіону були націоналізовані. У 1960 р. для захисту своїх інтересів від Міжнародного нафтового картелю країни, що розвиваються, створили Організацію країн-експортерів нафти (ОПЕК), в яку увійшло шість країн регіону .

- У 80-ті роки у зв'язку з перебудовою структури енергетичного балансу в економічно високорозвинених країнах експорт нафти скоротився, що призвело до різкого падіння цін. У 1986 р. ціни на нафту впали майже у три рази, досягнувши практично рівня 1974 р., тобто 70-100 доларів за тонну. Це суттєво вплинуло на обсяги експортних надходжень у нафтовидобувних країнах.
- У країнах регіону видобувають нафту дуже високої якості, причому її собівартість найнижча в світі -- від 4 до 7 доларів за тонну, тоді як в США -- 60-80 доларів.
- На початку 90-х років в країнах Перської затоки видобували щорічно понад 800 млн. т нафти, що становило 26% її світового видобутку.
- Країни Перської затоки -- найбільший нафтоекспортний район світу. П'ять країн належать до експортерів нафти. Серед них: Саудівська Аравія, Іран, Ірак, ОАЕ і Кувейт -- до найбільших не тільки у регіоні, але і в світі. Такі країни як Бахрейн, Катар повністю забезпечують свої потреби і вивозять невелику кількість нафти на світовий ринок .

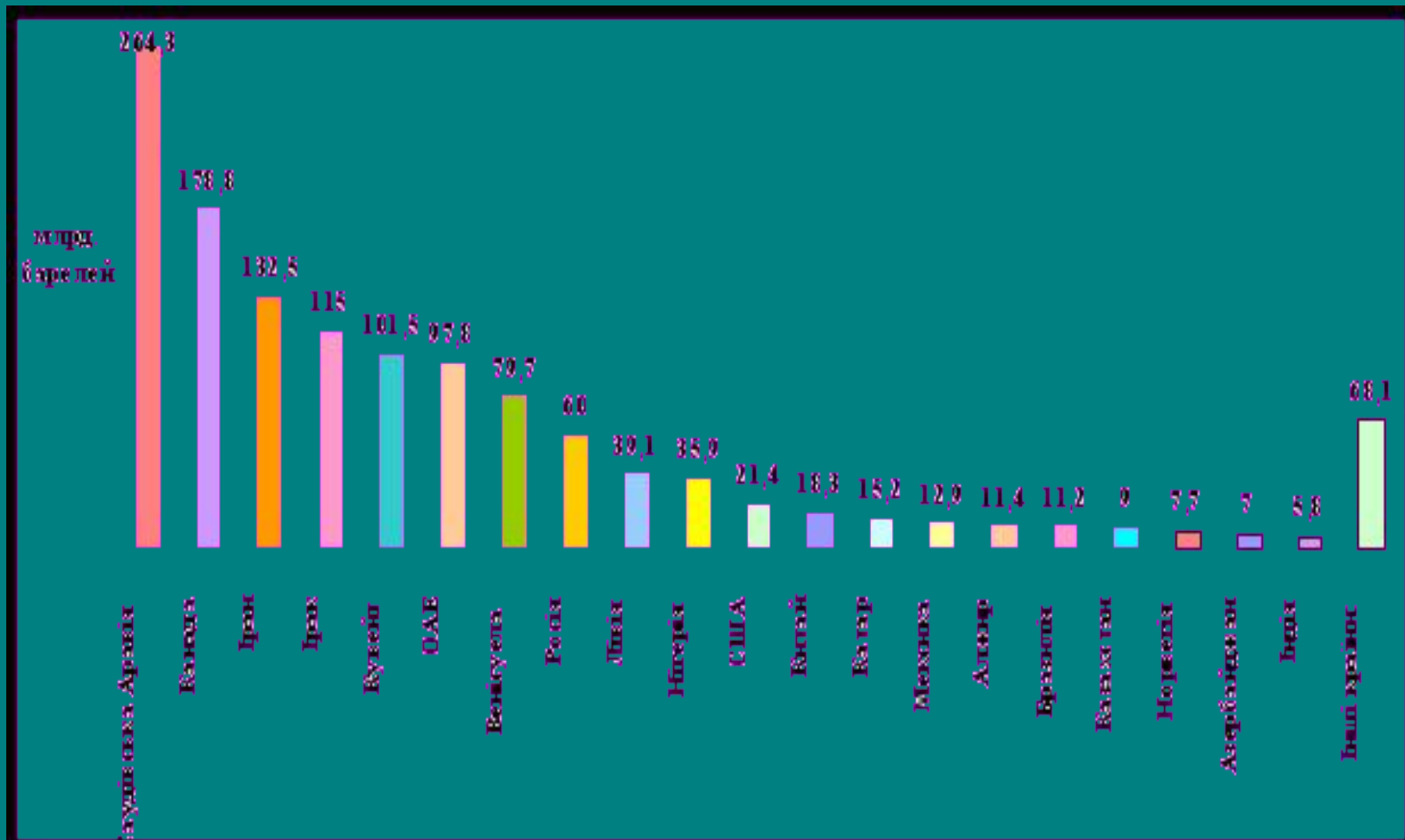
- Значна частина нафти з регіону експортується у сирому вигляді. Близько половини загального експорту надходить у країни Західної Європи, 1/4 -- в Японію, решта -- в США та в інші країни Азії.
- Нафту транспортують морським і трубопровідним транспортом. Перші нафтопроводи були збудовані ще до Другої світової війни. Головні нафтопроводи простягнулися від нафтопромислів до портів на Середземному морі. Довжина більшості нафтопроводів не перевищує 1000 км. Головне призначення магістральних міжнародних нафтопроводів полягає у перекачуванні нафти до портів Середземного моря і Перської затоки. Далі танкерами її перевозять у Західну Європу .
- Крім нафтової промисловості, країни Перської затоки спеціалізуються також на видобутку природного газу. На початку 90-х років ці країни видобували щорічно 100 млрд. м куб. природного газу, що становило 1/3 загального видобутку природного газу в Азії і 50% -- світового. Найбільшими продуцентами природного газу є Іран, Саудівська Аравія, ОАЕ, на які припадає 2/3 загального видобутку. Саудівська Аравія входить в "першу десятку" газодобувних країн світу.
- Щорічно країни Перської затоки експортують 20 млрд. м куб. природного газу. Головні експортери в регіоні -- Саудівська Аравія і ОАЕ.

- **Експортні можливості природного газу суттєво обмежуються труднощами його транспортування. В країнах регіону збудовані заводи зрідження природного газу. Для його транспортування використовують спеціальні танкери -- газозовози. Обсяги міжнародної торгівлі зрідженим газом поки що незначні. Головні імпортери -- Японія, США і країни Західної Європи.**
- **В зв'язку із значним видобутком нафти і газу в країнах Перської затоки досить розвинута й енергетика. В регіоні виробляється 41,3% всіх первинних джерел енергії Азії і 10,2% -- світових. Загальний обсяг споживання первинних джерел енергії становить 25% загального виробництва.**
- **Головним енергоресурсом є нафта. Її частка в структурі споживання первинних джерел енергії досягає 70%. Майже у всіх країнах нафта є головним джерелом енергії .**
- **Друге місце в енергоспоживанні регіону займає природний газ. У таких країнах, як Бахрейн і Катар, його частка суттєво перевищує нафту. В нафтовидобувних країнах постійно зростають обсяги споживання природного газу, який видобувають попутно з нафтою.**

- У нафтовидобувних країнах спостерігається найбільший абсолютний рівень споживання первинних джерел енергії. Такі країни, як Іран, Саудівська Аравія, споживають в рік близько 50 млн. ТУП, а в п'яти країнах цей показник становить понад 10 млн. ТУП .
- У країнах Перської затоки середній показник споживання енергій на душу населення становить 4,5 ТУП, що більш як у два рази перевищує аналогічний показник у світі. Дуже високий відносний рівень споживання у Катарі, Бахреїні, Кувейті і ОАЕ -- 15-20 ТУП, що пов'язано з невеликою чисельністю населення у цих країнах.
- Чотири країни Перської затоки - Катар, Кувейт, Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) і Саудівська Аравія - збільшили загальний обсяг добового видобутку нафти в третьому кварталі поточного року до рекордно високого показника - 16,4 млн барелів.

- У результаті ці арабські країни заробили на експорті нафти за три місяці (липень-вересень) в сукупності 150 млрд доларів. Так, у вересні на їх частку припало 18% світового попиту на чорне золото. Зростання показника дозволило чотирьом країнам Перської затоки активізувати поставки нафти на азійський ринок, який швидко розвивається. Зокрема, помітно зріс експорт до Індії та Китаю.
- Таким чином Катар, Кувейт, ОАЕ і Саудівська Аравія реагують на виклик з боку США, які впроваджують в промислову експлуатацію ефективну технологію видобутку газу і нафти зі сланцевих порід, підкреслюється у виданні.
- "Незважаючи на сланцеву революцію, Близький Схід залишиться в центрі світової нафтової промисловості ще певний час", - вказав головний економіст Міжнародного енергетичного агентства Фатіх Біроль.

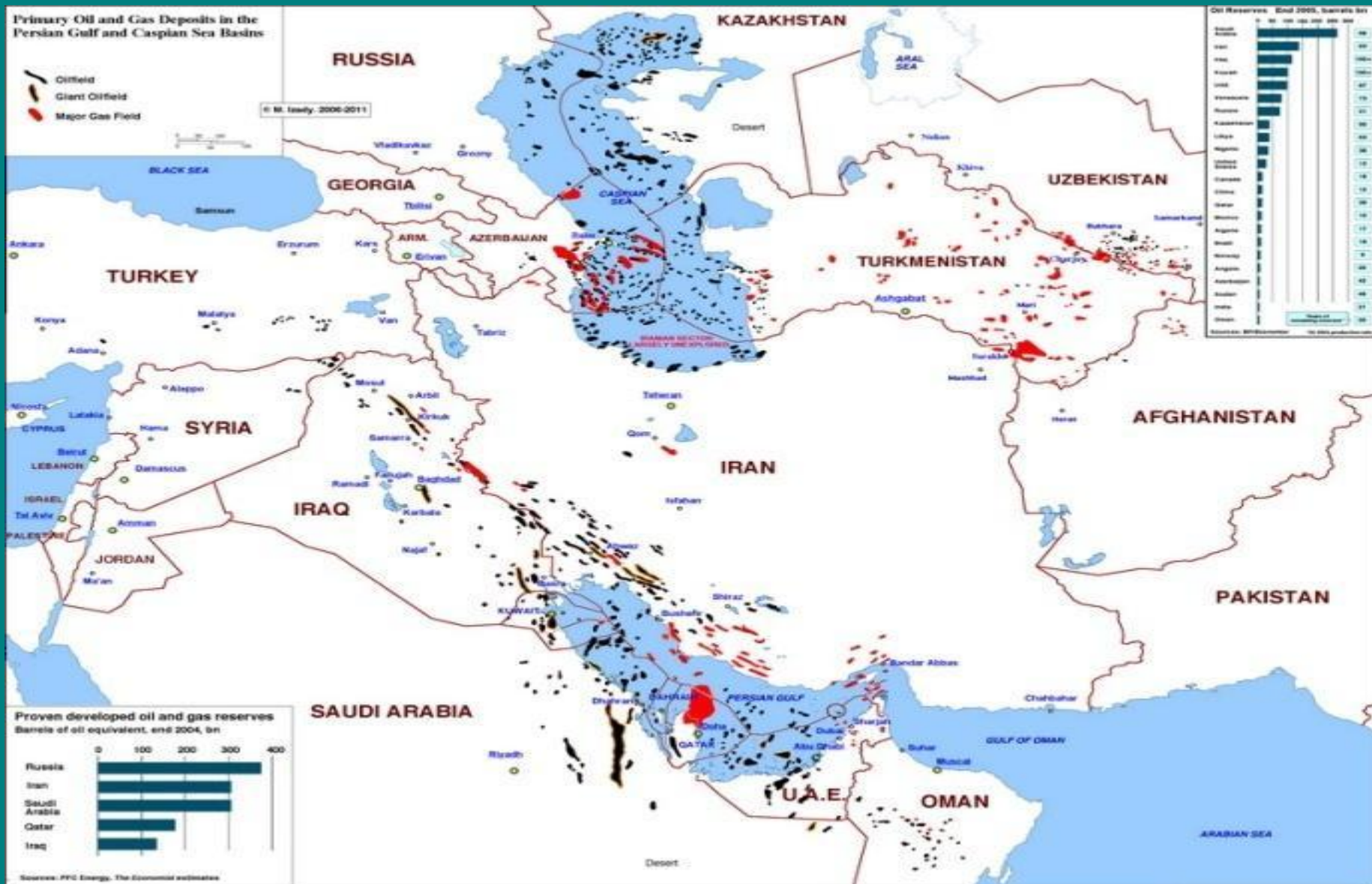
Світові запаси нафти за країнами на 01.01.13 р. (млрд. бар.)

- В своїх статтях «Борисфен» вже торкався особливостей та перспектив розвитку як провідних європейських країн, так і країн, що розвиваються за прикладом групи БРІКС. Для порівняння не менш цікаво розглянути інший тип країн, а саме — арабські монархії Близького Сходу та Перської затоки, які будують свої економіки на експорті нафти і газу, зокрема, Катар, Об'єднані Арабські Емірати, Саудівську Аравію та Кувейт. Актуальність даного питання підвищується для України в зв'язку з її пошуками альтернативних російським постачальників енергоносіїв. А саме такими можуть стати щойно названі країни.
- Попри відомі розбіжності, арабські монархії Близького Сходу та Перської затоки мають низку принципів спільних рис, серед яких — наявність значних запасів енергоносіїв, що дозволяє їм отримувати високі доходи від експорту нафти і газу та забезпечувати міцність національних монархічних систем, яким довіряє переважна частина населення.

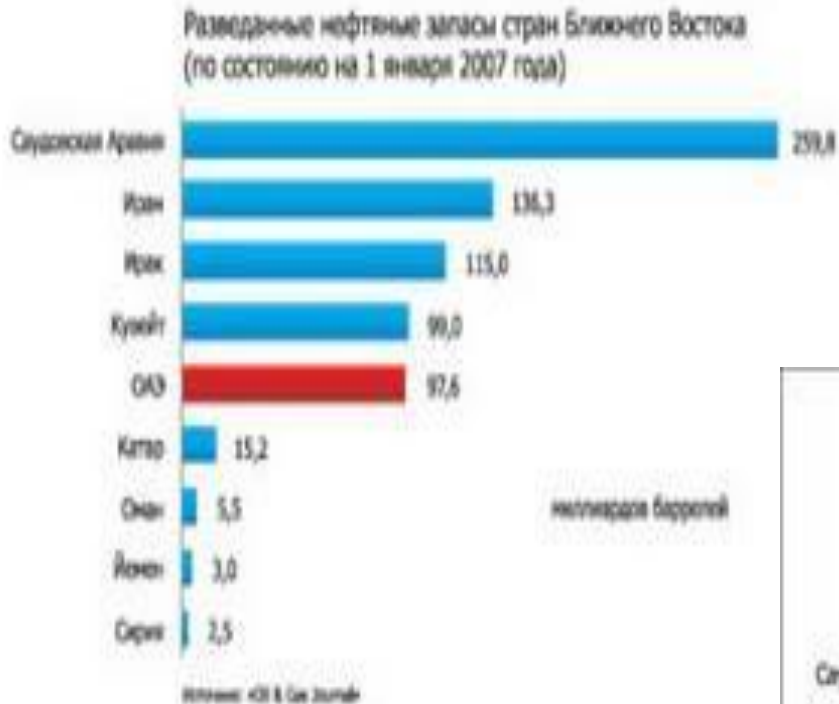
-

Родовища нафти і газу на Близькому Сході

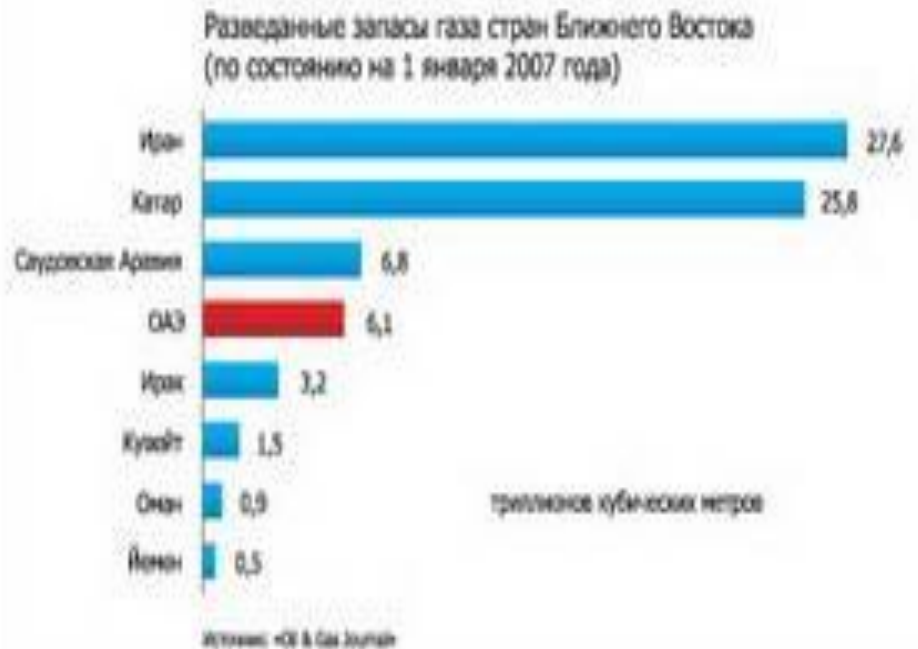

- Так, ресурсний потенціал Катару включає 26 трлн. куб. м газу (до 15 % світових обсягів), Об'єднаних Арабських Еміратів — понад 30 млрд. тонн нафти (20 % світових запасів), Саудівської Аравії — близько 40 млрд. тонн нафти
- (25 % світових ресурсів) та 7,8 трлн. куб. м газу (четверте місце у світі), Кувейту — 14 млрд. тонн нафти (9 % світових запасів). Експорт енергетичних ресурсів дає змогу цим країнам уникати негативного впливу світової фінансово-економічної кризи і зберігати високі темпи економічного розвитку.
- Зокрема, за підсумками 2012 року ВВП Катару зріс на 19 % (найвищий показник у світі), в ОАЕ — 4 %, Саудівської Аравії — на 4 % та Кувейту — на 3 %, що перевищує відповідні європейські показники. Економічні досягнення дають змогу арабським монархіям займати активні зовнішньополітичні позиції з відстоювання національних інтересів, а також забезпечувати соціальні потреби населення, запобігаючи таким соціальним заворушенням, які трапляються в інших країнах регіону.

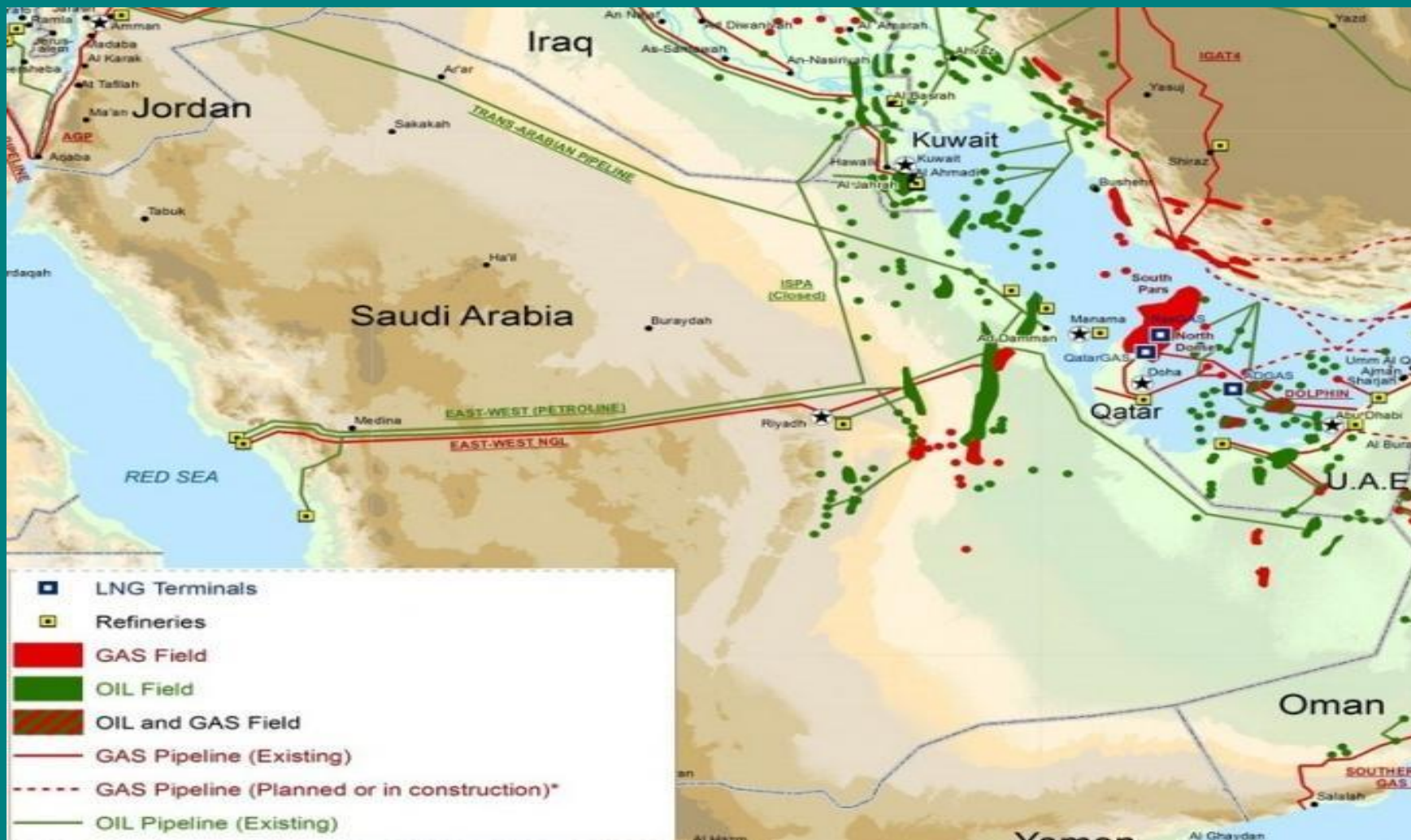
Розвідані запаси газу країн Близького Сходу

Розвідані нафтові запаси країн Близького Сходу

- Проте останнім часом більшість з країн — виробників енергоносіїв в регіонах Близького Сходу та Перської затоки відчувають певні проблеми, які ускладнюють їх економічний розвиток та потребують пошуку певних альтернативних рішень. Такими проблемами перш за все є поява надлишку газу на світовому ринку внаслідок широкого застосування США, Канадою, Австралією та іншими країнами нових технологій видобутку сланцевих вуглеводнів, зростання світових цін на продовольство (в умовах нестачі в пустельних регіонах власних продовольчих ресурсів), а також поширення ідей «арабської весни», що загрожує кризовими явищами в регіоні.
- Суттєвою проблемою можна вважати ускладнення ситуації довкола Ірану, що посилює вірогідність розв'язання збройного конфлікту в регіоні з перекриттям руху танкерів через Перську затоку і Ормузьку протоку, а також погіршаться відносини між Іраном та країнами регіону, насамперед ОАЕ та Саудівською Аравією.

Запаси нафти та газу Саудівської Аравії

<http://voprosik.net/>

- За такого стану справ уряди Катару, ОАЕ, Саудівської Аравії та Кувейту адаптують свої дії у політичній, економічній та безпековій сферах до нових світових та регіональних реалій. Насамперед це стосується заходів з підвищення ефективності національних енергетичних комплексів, що сприятиме підвищенню їх конкурентоздатності на світових ринках. Зокрема, до 2015 року керівництво Саудівської Аравії має намір вкласти близько 95 млрд. дол. США у нові проекти в галузі нафтовидобутку, в т.ч. 70 млрд. дол. США — у розширення виробництва та 25 млрд. дол. США — у створення переробних потужностей.
- Водночас арабські монархії Близького Сходу та Перської затоки активно шукатимуть нові ринки збуту нафти і газу, щоб замінити ними енергетичний ринок США. Зокрема, намагатимуться розширити можливості виходу на ринки європейських країн, Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Південної Америки. Найбільш активна позиція в цьому питанні у Катару. Протягом останніх років катарські енергетичні компанії уклали низку довгострокових контрактів на постачання газу до Китаю, Індії, Японії, Південної Кореї та Аргентини. Передбачають також збільшити обсяги постачання зрідженого природного газу до країн Європейського Союзу.

- Необхідно зауважити, що одним із пріоритетних напрямів зусиль Катару, ОАЕ, Саудівської Аравії та Кувейту є диверсифікація їх економік для того, щоб уникнути критичної залежності від експорту енергетичних ресурсів. Так, ухвалена у 2011 році економічна стратегія Катару була розрахована на п'ять років. Вона визначає нові напрями діяльності катарського уряду, що включають розвиток транспортної інфраструктури та телекомунікаційних систем.
- Керівництво Об'єднаних Арабських Еміратів у 2012 році розробило спеціальну економічну програму, якою передбачається розвиток металургійної промисловості, а також створення нових виробництв високотехнологічної техніки, в т.ч. літаків, автомобілів та електронної апаратури різного призначення. Посилена увага також до кібернетичної галузі, систем зв'язку, науки, освіти та фінансових питань.
- З огляду на збільшення проблем з продовольством та питною водою, уряди зазначених країн намагаються впроваджувати сучасні сільськогосподарські технології та технології опріснення води, створювати продовольчі запаси, а також розвивати торгівельні зв'язки з тими державами, які мають можливість експортувати продукти харчування.

Страны-члены	6 [скрыть] Члены: Бахрейн Катар Кувейт ОАЭ Оман Саудовская Аравия
Официальный язык	Арабский
Площадь	2 285 844 км²
Население	
— Всего (2012)	42 100 000 чел.
— Плотность	17.37 чел/км²
Дата основания	25 мая 1981 года
Ратификация договора	1982 год

Прапор РСАДПЗ

• Рада співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ)

- Піклуючись про національну та регіональну безпеку, арабські монархії Близького Сходу та Перської затоки зміцнюють свої оборонні складові. З цією метою вони розвивають військово-технічну співпрацю з провідними західними країнами, насамперед США, Великобританією та Францією. Протягом останніх років, за статтями імпорту озброєння та військової техніки, Катар, ОАЕ, Саудівська Аравія та Кувейт купують перш за все бойові літаки F-15 і F-16, засоби ППО та ПРО, бронетанкову та артилерійську техніку, бойові кораблі, високоточні авіаційні бомби та ракети, а також інші види наступального та оборонного озброєння.
- Крім того, на регіональному рівні вживаються заходи з посилення взаємодії цих країн в рамках Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ). Зокрема, реалізуються плани щодо зміцнення об'єднаних військових сил країн-членів РСАДПЗ «Щит півострова» з подальшим їх перетворенням на «арабське НАТО».

- Розширюється також коло іноземних партнерів країн Близького Сходу та Перської затоки. Так, до традиційних партнерів з числа країн-споживачів енергоносіїв та постачальників високотехнологічної техніки (включаючи озброєння та військову техніку), насамперед США, країн ЄС, КНР, Японії та Південної Кореї, мають долучитися і інші. Зокрема, протягом останнього часу такими партнерами розглядаються країни Центрально-Східної Європи та колишнього СРСР, які також у пошуку альтернативних економічних зв'язків в енергетичній, військово-технічній та сільськогосподарській галузях. Загалом, такими заходами Катар, ОАЕ, Саудівська Аравія та Кувейт зберігають позитивну динаміку економічного розвитку, одночасно отримуючи додаткові можливості щодо соціального забезпечення населення, в т.ч. у спосіб підвищення зарплат та соціальних видатків, збільшення коштів, які виділяються на медицину та освіту, позики та кредити тощо.
- Враховуючи ці обставини, можна дійти висновку, що з'являються сприятливі можливості для співпраці України з країнами Близького Сходу та Перської затоки. Основними напрямками такої співпраці можуть бути енергетика, галузь високих технологій, авіація, космос, машинобудування та сільське господарство.

Сучасний рівень розвитку економіки країн Перської затоки

- Традиційним для цього регіону було кочове скотарство з окремими ділянками оазисного землеробства та розвитком деяких галузей ремесла (килимарство, вироби з металу). Але, у зв'язку з освоєнням надзвичайно потужних покладів нафти, господарська спеціалізація більшості її країн докорінно змінилася. Бідні ще донедавна держави, завдяки надходженням від експорту нафти змогли нагромадити великі кошти і забезпечити значно вищий рівень життя своїм громадянам. Доходи від нафтоекспорту, що особливо зросли після енергетичної кризи 1970-х років, часто використовуються нераціонально, проте є настільки великими, що дозволили збудувати ультрасучасні міста та комунікації, створити чимало галузей обробної промисловості.
- Галузеву структуру господарства регіону визначають поклади нафти і обмежені можливості для розвитку сільського господарства. У створенні ВВП субрегіону, як за вартістю валової продукції, так і за чисельністю зайнятих, провідна роль належить промисловості, особливо нафтовидобувній.

- Для країн Перської затоки характерна нерівномірність темпів економічного розвитку. Динаміка економічного зростання більшості країн за останні 20 років залежала в основному від відкриття і освоєння нових родовищ нафти, кон'юнктури світових цін на нафту і нафтопродукти та аграрну продукцію.
- У 80-ті роки динаміка економічного зростання країн Перської затоки різко знизилася. Багато країн після високих темпів економічного зростання переживали стагнацію. Політична нестабільність, внутрішні збройні конфлікти, локальні війни, падіння світових цін на нафту були причинами сповільнення темпів економічного зростання в регіоні. В середині 90-х років серед країн регіону найвищі темпи економічного зростання спостерігалися в Кувейті -- 7,8 , а найменші -- в Саудівській Аравії і Іраку -- 0,3 і 1,0% в рік.
- У 2002 р. середній рівень ВВП на душу населення в регіоні був досить високий і становив 4810 доларів, в той час як середній його рівень для країн, що розвиваються, -- 3800 доларів. Найвищий рівень ВВП на одного жителя спостерігався у Кувейті і ОАЕ. За цим показником вони увійшли у другу десятку країн світу [23].

- Промисловий розвиток країн Перської затоки тісно пов'язаний з територіальною локалізацією нафтових ресурсів. Великі поклади нафти визначають галузеву структуру як видобувної, так і обробної промисловості. На доходи від нафти в країнах регіону здійснюється будівництво промислових підприємств, житла, об'єктів інфраструктури.
- До Другої світової війни в країнах Перської затоки розвивалися лише традиційні галузі обробної промисловості -- текстильна і харчова. В постколоніальний період в регіоні отримали розвиток нові галузі обробної промисловості -- хімічна і нафтохімічна, металургійна, машинобудівна і металообробна та ін.
- Обробна промисловість перетворилася в найбільш динамічну галузь економіки. Проте її частка у створенні ВВП становить всього 13%. Найвищі темпи розвитку цієї галузі спостерігаються в нафтовидобувних країнах. У більшості країн обробна промисловість за своєю питомою вагою у ВВП поступається видобувній промисловості, а в найменш розвинених країнах -- сільському господарству.
- У галузевій структурі обробної промисловості нафтовидобувних країн провідна роль належить нафтопереробній і хімічній промисловості. Частка цих галузей в структурі обробної промисловості становить 42%. Для розширення експорту нафтопродуктів і продукції нафтохімічної промисловості споруджені нафтохімічні комплекси. Серед галузей хімічної промисловості важливе значення має виробництво мінеральних добрив, гумових виробів і побутових товарів .

- Харчова промисловість тісно пов'язана з місцевою сировинною базою. Вона займає друге місце за вартістю валової продукції обробної промисловості, хоч темпи росту інших галузей набагато вищі. Її питома вага у структурі валової продукції обробної промисловості становить 16,6%. З галузей харчової промисловості найбільший розвиток отримали: борошномельна, цукрова, олійна, консервна, тютюнова та ін. Рівень розвитку цієї галузі не забезпечує продовольчими товарами потреби країни. Значну частину продовольчих товарів країни регіону змушені імпортувати.
- Серед галузей легкої промисловості провідне місце належить текстильній промисловості. Країни регіону мають власну сировинну базу для виробництва бавовняних, шерстяних тканин. Розвивається виробництво тканин зі штучного і синтетичного волокна, а також килимарська і шкіря-новзуттєва промисловість [29]. Країни Перської затоки, крім Саудівської Аравії, належать до імпортерів продовольчих товарів. На динаміку продовольчого імпорту серйозно вплинули багаторічні військові дії в різних частинах цього регіону, а також нестабільна політична обстановка. В сільськогосподарському експорті країн важливе місце займають продукти тропічного і субтропічного землеробства -- фініки, ізюм, інжир, цитрусові, фрукти, тютюн і бавовник. Отже, на базі доходів від нафти в країнах регіону здійснюється досить швидкий процес промислового розвитку. В нафтовидобувних країнах Перської затоки, приморських районах Іраку і Саудівської Аравії цей процес відбувається за рахунок побудови промислових комплексів, для яких характерні три галузі спеціалізації: нафтопереробна і металургійна; нафтопереробна і цементна.

Перспективи участі країн Перської затоки в світовому господарстві

- Великим випробовуванням для країн Перської затоки стала іракська агресія проти Кувейту. Однак після укладання конфлікту держави регіону вступили у період економічної активності. Найбільші господарські проекти тут у наступні роки будуть, безсумнівно, пов'язані з розширенням нафто- і газовидобувної промисловості та суміжних з нею галузей. Очевидно, що видобуток нафти, його приріст у рамках всієї ОПЕК буде забезпечений за рахунок збільшення виробничих потужностей в Саудівській Аравії і ОАЕ.
- Виконання планів збільшення виробництва нафти в цих двох країнах має привести до зростання значення аравійських країн в економічному житті світу, до посилення ролі ОПЕК на світовому нафтовому ринку. Після того, як Саудівська Аравія почне поставляти на Захід третину нафти всієї ОПЕК, Ер-Ріяд дістане реальну можливість разом з іншими аравійськими країнами контролювати весь світовий нафтовий ринок, що неминуче має перевернути уявлення про «рейтинг» різних країн земної кулі.

- Це, звичайно, поки що прогнози. На заваді їх реалізації стоять насамперед нафтові країни з інших регіонів, для яких перевиробництво нафти, яке викликає падіння цін на «чорне золото», обертається значними валютними та економічними втратами.
- Проте, завдяки підвищенню цін на нафту під час кувейтської кризи та збільшенню її видобутку до 8,5 мільйона барелів щодоби прибутки Саудівської Аравії виросли в 1998 році до 45,6 мільярда доларів. У країні подолано фінансові втрати внаслідок недавньої війни. Державний бюджет на 1998 рік виявився найбільшим за останні п'ять років -- 151 мільярд реалів за прибутками і 181 мільярд за витратами. Перевага витрат над прибутками пояснюється новою соціальною політикою Саудівського керівництва, котра виявляється у значному масовому зниженні цін на послуги й товари.
- Радикальні заходи на цьому терені викликали подив багатьох зарубіжних економістів, адже це фактично перетворило Саудівську Аравію в найдешевшу для проживання та інвестиційної діяльності країну на Близькому Сході. На перший погляд, виваженість подібного рішення викликає сумнів, адже різке зниження цін вже вплинуло на бюджет, стимулювавши його значний дефіцит.

- Справді, низка пунктів рішення уряду несамохіть примушує експертів задуматися: реєстраційні ставки для фірм, і компаній знижено на 80 процентів; водночас зменшено портові тарифи і вартість в'їзних віз; практично безплатними стали внутрішні телефонні розмови, а міжнародні -- значно дешевшими; на 37 процентів зменшено вартість бензину, наполовину плату за воду, яку в країні добувають головним чином за допомогою опріснення морської води, що дуже дорого коштує; удвічі зменшено подушний податок і митний тариф, що виліється державній скарбниці у 213 мільйонів доларів щоденно; значно збільшено державні субсидії, спрямовані на зниження цін на продукти харчування і продукти споживання; ціни на зріджений природний газ для місцевого вжитку зменшено на третину (вартість метану й етану, які використовувалися в промислових цілях, і так була найнижчою в світі); на чверть знижено ціни на електроенергію (до 1,5 цента за кіловат-годину) тощо.
- Своєрідна цінотворча політика Саудівського керівництва, на нашу думку, розрахована на тривалу перспективу і переслідує як економічні, так і політичні цілі. Країна прагне насамперед виграти в економічному відношенні, перетворюючись на привабливий для зарубіжних інвестицій ринок. В умовах жорсткої боротьби між арабськими державами за іноземний капітал Саудівська цінова політика послужить сильним стимулятором притоку зарубіжних капіталовкладень у економіку, яка, за словами місцевих економістів, уже входить у двадцятку найрозвинутіших у світі.

- З іншого боку, зниження цін значною мірою нейтралізує різку критику з боку місцевих радикалів, насамперед ісламського спрямування, котрі звинувачують уряд у «антинародній» політиці завищення цін у найбагатшій арабській країні. При цьому деякі з опонентів висувають стару тезу/що нафта -- багатство ісламу і повинна належати всім мусульманам. Саудівське керівництво не забуває, що процвітання країни залежить не лише від нафтодоларів, а й від соціально-політичної стабільності у суспільстві.
- Таку ж політику сповідують й інші аравійські монархії, в яких спостерігається значно сильніша, ніж в Саудівській Аравії, залежність місцевої економіки від кваліфікованої іноземної робочої сили.
- В сучасних ОАЕ головна увага теж надається збільшенню нафтовидобувних потужностей і розвитку нафтопереробки, що має обійтися державі у 4 мільярди доларів. Крім того, найбагатший емірат країни, Абу-Дабі, заявив, що найближчим часом має намір витратити близько 5 мільярдів доларів на розвиток ненафтових секторів економіки.

- Бахрейн, котрий вийшов з депресії, викликаної перською кризою, збирається в найближчі п'ять років витратити на промисловість 15 мільярдів доларів. В Омані велика увага надається подальшому розвитку газової промисловості і суміжних з нею галузей. Тут у травні 1995 року була підписана з «Шел» відповідну угоду. Вартість проекту - 9 мільярдів доларів. Зараз на основі цього проекту йде виробництво на базі оманських газових родовищ 5 мільйонів тонн зрідженого природного газу щорічно на експорт. Загалом у країні в 2001 році був досягнутий рекордний приріст ВВП -- більше як на 20 процентів порівняно з попереднім роком, теж економічно успішним. Що ж стосується головної статті бюджетних витрат, то це не нафтогазова індустрія і не промисловість взагалі, а сільське господарство і соціальна сфера .
- У цьому ряду дещо окремо стоїть Кувейт, небо над яким лише тепер очистилося від чорних хмар, що набігали з районів палаючих нафтових свердловин, Хоч інші сліди недавньої війни можна побачити лише в спеціально залишених «екскурсійних» місцях. Нині Кувейт теж впевнено дивиться в майбутнє. Чимало економістів пророкує йому долю «Японії Перської затоки». Свою впевненість у цьому вони черпають з того, що розбудовувати знищену війною економіку країни взялися американські, японські та західноєвропейські компанії.

- Хоча участь Заходу у відновленні економічного потенціалу Кувейту і зменшить його зарубіжні банківські авуари, однак це забезпечить країну новітньою західною технікою і технологією. Крім того, Кувейт нині й сам вкладає величезні кошти -- не менше 10--15 мільярдів доларів щороку -- на відродження, розвиток і розбудову національної економіки, насамперед промисловості й інфраструктури.
- Таким чином, у справу вкладаються гроші, які раніше були лише резервно-лихварським капіталом чи інвестувалися за кордон приносячи непоганий прибуток, але зовсім обминаючи процеси внутрішнього економічного розвитку. Крім того, нові перспективи в економіці відкрило Кувейту підписання угоди про військове співробітництво з США. Отже, новий союзник Америки став «своїм» і для міжнародних банкірів, що гарантує йому необхідні кредити. Тепер кувейтському уряду не доведеться ламати голову, де знайти гроші на покриття бюджетного дефіциту, який очікується великим через військові витрати, а головне -- виплату своєї частки «винагороди» американцям «за визволення».

- Загалом Кувейт -- одна з небагатьох країн, де громадяни діляться на категорії. Перша категорія -- корінні кувейтці; друга -- натуралізовані, тобто ті, хто отримав кувейтське громадянство після тривалого проживання в країні; третя -- іммігранти-араби; четверта -- іммігранти-неараби. Найкраще живе, якщо не сказати розкошусь, перша категорія, однак не бідусь й четверта. За право потрапити до цієї категорії точиться справжня боротьба між потенційними мігрантами -- жителями південноазіатських країн. Однак нині становище іноземної робочої сили в країні значно ускладнилося. Це пов'язано з хвилею націоналізму, яка піднялася в повоєнному Кувейті.
- Часом стверджується, що нафта є найціннішим ресурсом цього географічного еліту. Однак це не зовсім точно. Більшість людей усе ж залишаються землеробами, тому найважливішими ресурсами тут є все-таки вода і оброблювана земля, нафта справді користується великим попитом на всій планеті, але мусульманський світ існував задовго до того, як добули перший барель «чорного золота».
- У географічному вимірі вплив нафти, її видобутку і продажу в країнах-експортерах цього світу можна підсумувати таким чином.

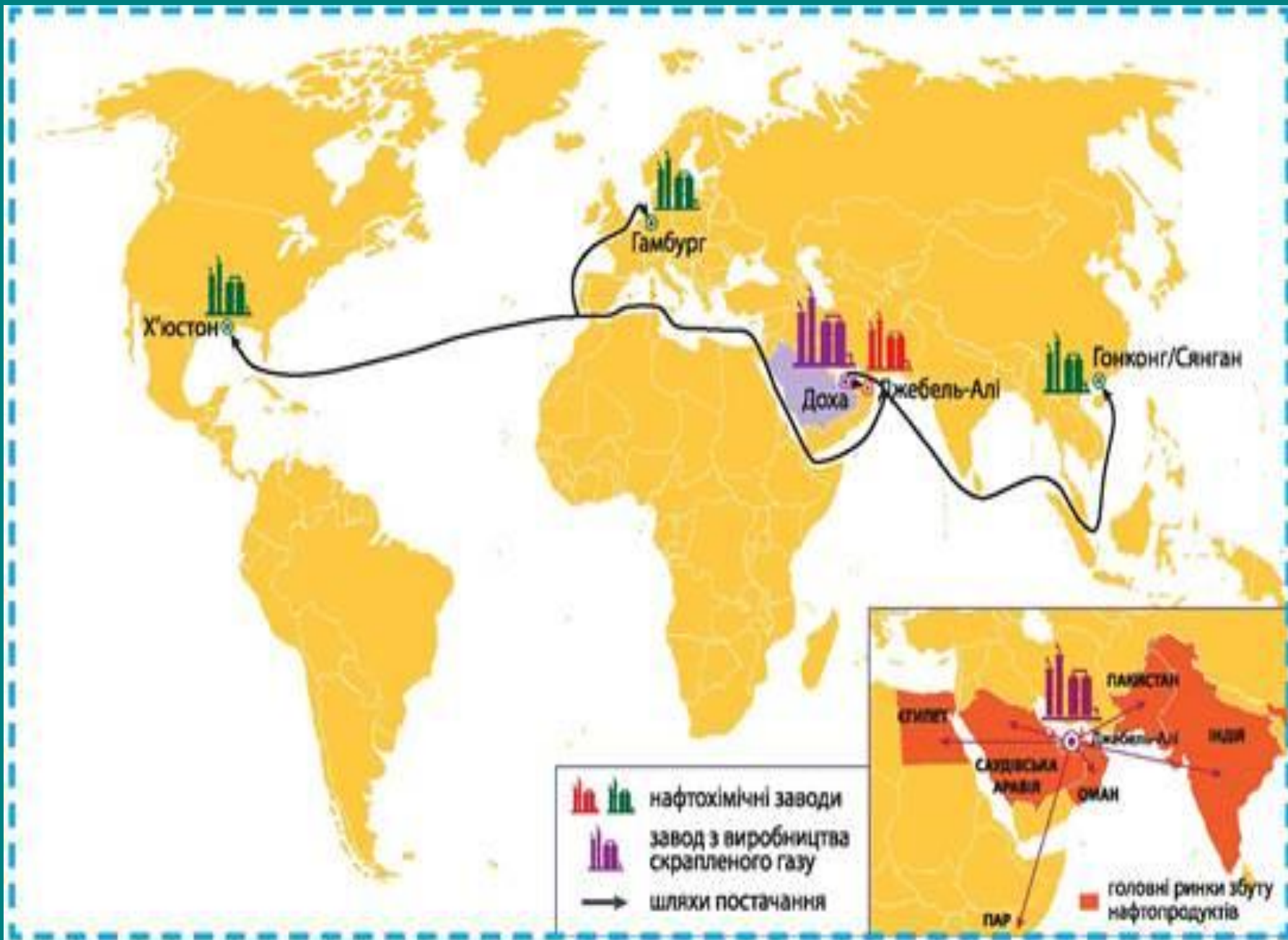
ВИСНОВКИ

- На основі результатів проведеного дослідження можна сформулювати такі висновки:
- Становлення світової економіки як цілісної системи відбувається за умов розвинутої, інтенсивної міжнародної торгівлі розгалуженого міжнародного поділу й кооперації праці, сформованої відповідної комунікаційної мережі (транспорт, зв'язок тощо). Зрештою, світова економіка є втіленням (продуктом) господарської єдності цивілізації, що складається внаслідок невпинного поглиблення міждержавних економічних відносин.
- Система світового господарства має два рівні: 1) світове господарство як сукупність національних господарств і 2) світове господарство як наднаціональний господарський простір регіонального і транснаціонального (глобального) рівнів. Кожний з виділених рівнів сам по собі не відображає всієї гами відносин, що складаються в цій системі. Кожний рівень фіксує лише певну сторону господарського буття світового співтовариства, певну грань його суті.

- Величезні прибутки від нафти трансформували культурний ландшафт усього цього географічного світу, створюючи фасад модернізації передусім у портах і столицях. Блискучі офісні будівлі височіють над мечетями; супермагістралі перетинають стародавні верблюжі стежки; високотехнологічне портове обладнання завантажує нафту і нафтопродукти на продаж. Далекоглядні владні органи країн, багатих на нафту, усвідомлюють, що її запаси вичерпні, інвестують певну частину своїх прибутків у промислові підприємства, які продовжуватимуть нафтову еру. Це нафтохімічні галузі, виробництво пластмас, виробництво устаткування для боротьби з засоленням ґрунтів тощо.
- Нафтове багатство і його прояви у культурному ландшафті зумовлюють глибокі контрасти з тими територіями, які прямо не мають з ним нічого спільного. Ультрамодерне східне узбережжя Саудівської Аравії -- це світ, украй відмінний від великих обширів її внутрішньої частини -- землі пустель, оаз, верблюдів, величезних відстаней, повільних змін та ізольованих поселень. Певною мірою цей феномен характерний для всіх нафтових країн.
- Уряди та ділові кола нафтових країн інвестують за кордон свої прибутки від нафти. Ці інвестиції створили міжнародну мережу, що пов'язує ці держави не лише з іноземними економіками, а й зі зростаючими і арабськими спільнотами по всій планеті.

Рекомендована література:

- 1. Атлас світу / За ред. Т. О. Ремізовської. - К, 2001. - 183 с.
- 2. Весь світ в цифрах і фактах. Довідник. - К, 2011. - 156 с.
- 3. Вступ до економічної і соціальної географії / А. П. Голіков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. -- К.: Либідь, 1996. -- 320 с.
- 4. Дахно І. І., Бовтрук Ю. А. Міжнародна економіка: Навч. посіб. -- К.: МАУП, 2006. - 332 с.
- 5. Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник / За ред. Кузика С. П. -- Львів: Світ, 2010. -- 672 с.
- 6. Книш М.М. Кувейт. Суспільно-географічна характеристика. Навч. посібник: Львів, 2011. - 321 с.
- 7. Кузик С., Книш М., Економічна і соціальна географія країн Азії. Навч. посібник. -- Львів, 2012. - 267 с.
- 8. Липец Ю. Г., Пуляркин В. А., Шлихтер С. Б. География мирового хозяйства. Учеб. пособие для вузов. -- М., 1999. - 256 с.
- 9. Мировая экономика. Экономика зарубежных стран / Под ред. В. П. Колесова. -- М.: Флинта, 2000. -- 480 с.
- 10. Мировая экономика / Под ред. А. С. Булатова. -- М.: Юристъ, 2002. -- 734 с.

Нафтовий термінал на
острові [Харк](#)

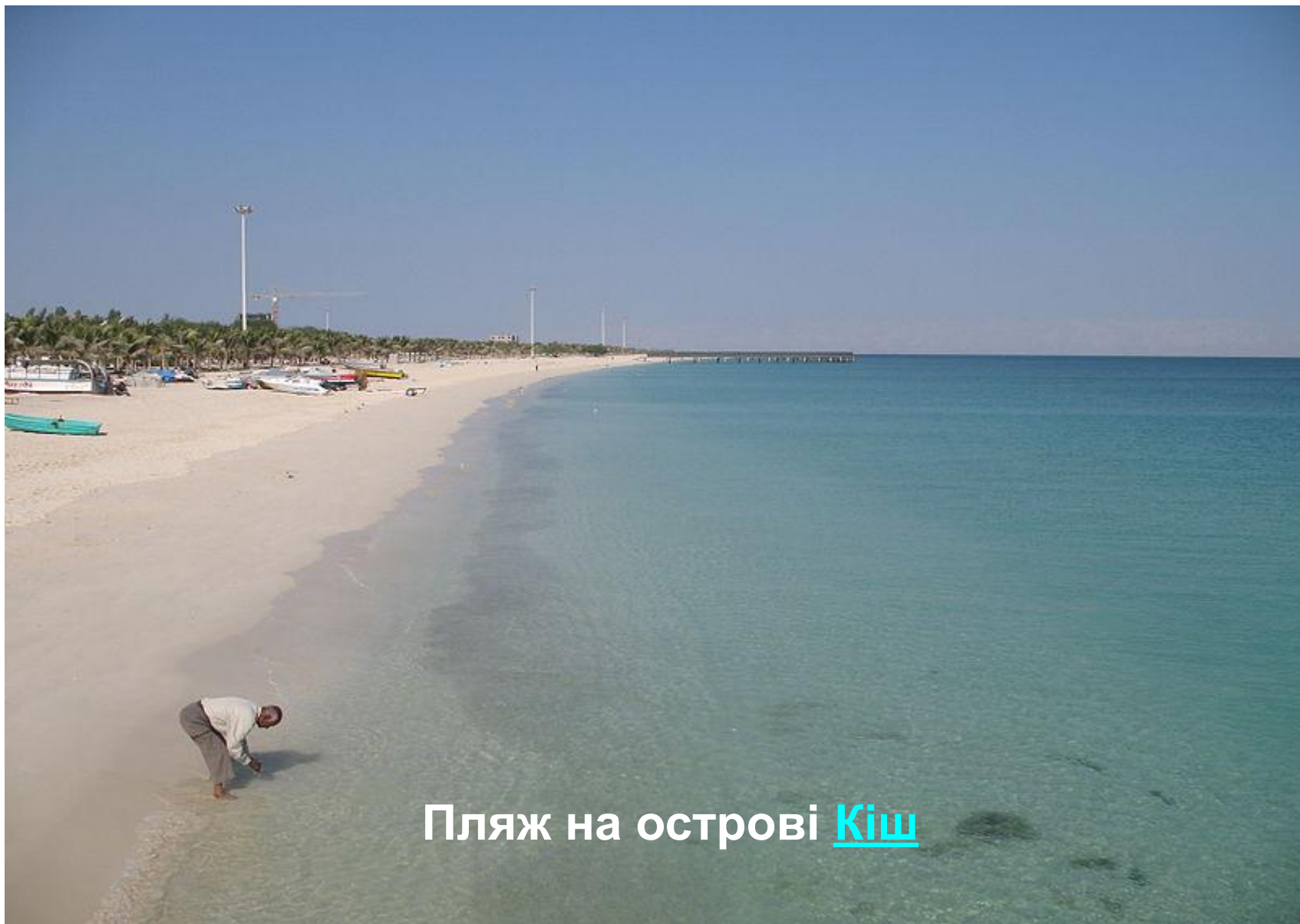
Порт у Джебель-Алі, Дубай

Причал у Манамі (Бахрейн)

Захід сонця над містом [Доха](#)

Пляж на острові [Кіш](#)

Джерела інформації

- <https://studfiles.net/preview/4542999/>
- <http://voprosik.net/>
- https://otherreferats.allbest.ru/international/00213834_0.html
- <https://history.vn.ua/book/history-of-state-the-rights-of-for-eign-countries/160.php>